

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.03.2019, sp. zn. 25 Cdo 972/2018, ECLI:CZ:NS:2019:25.CDO.972.2018.3

Číslo: 18/2020

Právní věta:

Přestože vlastník je povinen hradit újmu způsobenou jeho zvířetem bez ohledu na protiprávnost a zavinění, musí žalobce požadující náhradu nemajetkové újmy spočívající v jinak neodčinitelném osobním neštěstí (§ 2971 o. z.) tvrdit a prokázat, že újma byla způsobena protiprávním činem, například tím, že žalovaný vlastník při zacházení se psem porušil z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné. Za osobní neštěstí, které je podmínkou pro přiznání náhrady za nemajetkovou újmu podle § 2971 o. z., nelze považovat situaci, kdy chovatel psa poškozeného na zdraví jiným psem ztratil možnost zúčastňovat se s ním závodů a výstav, avšak svého psího společníka neztratil, nadále s ním žije, chodí na procházky i na cvičiště, i když již jen pro zábavu, a nikoli z důvodu výcviku na závody, byť je pes jeho jediným společníkem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.03.2019

Spisová značka: 25 Cdo 972/2018

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Duševní útrapy (o. z.) [Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.)], Náhrada škody, Nemajetková újma (o. z.), Věc/cena zvláštní obliby (o. z.) [Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]

Předpisy: § 237 o. s. ř.

§ 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

§ 2894 odst. 2 o. z.

§ 2933 o. z.

§ 2952 o. z.

§ 2956 o. z.

§ 2969 o. z.

§ 2971 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti výroku I. rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem –

pobočky v Liberci ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 30 Co 96/2017, v rozsahu, v němž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen ve výroku II. v částce 500 000 Kč; ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se domáhal náhrady újmy, jež mu vznikla v důsledku poranění jeho psa psem žalované, v celkové částce 741 878 Kč, sestávající z nároku na náhradu nákladů za ošetření psa ve výši 1 878 Kč, ušlého zisku za krytí psem ve výši 240 000 Kč a nemajetkové újmy ve výši 500 000 Kč. Podle žaloby a jejího doplnění se nemajetková újma odvíjí od blízkého vztahu žalobce s jeho psem; žalobce považuje za osobní neštěstí, že trvalé následky poranění psa, který je dlouhodobě jeho jediným společníkem, zasáhly nepříznivě do způsobu jeho života tím, že jsou omezeny dříve obvyklé aktivity spočívající ve výcviku psa, procházkách a v účasti na závodech a výstavách.

2. Okresní soud v České Lípě rozsudkem ze dne 20. 2. 2017, č. j. 12 C 76/2016-98, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 5 000 Kč s příslušenstvím, co do částky 736 878 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud vyšel ze zjištění, že dne 2. 1. 2014 pes žalované (plemene akita inu) nezajištěnou vstupní brankou utekl ze zahrady a pokousal psa žalobce (plemene americký stafordšírský teriér) a poškodil oděv žalobce. Za to byla žalované v přestupkovém řízení uložena pokuta. Soud uzavřel, že žalovaná odpovídá za škodu podle § 2933 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), avšak žalobě částečně vyhověl pouze v jednom ze tří uplatněných nároků, neboť částka za lékařské ošetření psa byla žalobci uhrazena z pojištění žalované. Ohledně náhrady ušlého zisku žalobce přes poučení soudu podle § 118a odst. 1, 3 o. s. ř. nekonkretizoval, v kolika případech jeho pes kryl v období let 2010–2012, ani příjem, který z toho měl. V roce 2013 se uskutečnilo jedno krytí, žalobce dostal odměnu 5 000 Kč, další krytí domluvené na rok 2016 se neuskutečnilo pro následky poranění předních končetin žalobcova psa při škodné události. Soud určil výši ušlého zisku podle § 136 o. s. ř. v částce 5 000 Kč s ohledem na jedno prokázané neuskutečněné krytí po zranění psa. Požadoval-li žalobce náhradu nemajetkové újmy, dospěl soud k závěru, že pes žalobce měl v průkazu původu zapsanu účast na výstavách v letech 2006 až 2012, v roce 2013 nebyla zaznamenána žádná účast na výstavě. Dne 13. 9. 2014 se pes zúčastnil výstavy, kde obdržel titul vítěze třídy. Soud uzavřel, že žalovaná svou povinnost neporušila z hrubé nedbalosti ve smyslu § 2971 o. z., nejednalo se ani o opakované porušení a žalovaná nepřistupovala k plnění své povinnosti lehkomyšlně. Nebyla dále splněna podmínka, že žalobce újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze odčinit jinak. Dovedil, že nemožnost chovatele účastnit se se psem výstav a soutěží nemůže být chápána jako pocit osobního neštěstí, a to ani u člověka, jehož jediným společníkem je právě pes. Žalobce svého psiho společníka neztratil, nadále s ním žil, chodil na procházky a na cvičiště.

3. K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci rozsudkem ze dne 25. 10. 2017, č. j. 30 Co 96/2017-98, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a shodně dospěl k závěru, že žalobce nepřišel s žádným relevantním tvrzením o tom, že by před škodnou událostí probíhalo krytí jeho psem v takové četnosti a za takové odměny, aby bylo možno reálně očekávat příjem žalobce ve výši 240 000 Kč. Prokázán byl jeden případ, kdy žalobce utřžil odměnu. Žalobce neprokázal podstatné oslabení výstavní hodnoty psa v době po škodní události, osm měsíců po napadení získal pes žalobce na výstavě diplom vítěze třídy. Navíc ani sama okolnost neúčasti psa na výstavách není relevantní pro nároky z ušlého zisku, neboť žalobci z případného umístění psa neplynuly žádné finanční odměny či příjmy. K nemajetkové újmě odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uvedl, že absentuje v jednání žalované zákonný předpoklad porušení povinnosti z hrubé nedbalosti a nebyla prokázána existence zvláštních okolností, za nichž došlo ke způsobení újmy podle § 2971 o. z. K náhradě nákladů řízení odvolací soud konstatoval, že žalobce podal žalobu s velice nereálnými požadavky, proto není použití § 150 o. s. ř. namístě.

II. Dovolání a vyjádření k němu

4. Žalobce napadl rozsudek odvolacího soudu ve všech výrocích dovoláním s tím, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení otázky doposud dovolacím soudem nevyřešené, zda újma na zvířeti, chápaná coby újma člověka, vznikla za zvláštních okolností, co se těmito zvláštními okolnostmi myslí, a zda žalobci vzniká nárok na kompenzaci nemajetkové újmy. Uvedl, že náhradu nemajetkové újmy požaduje podle § 2971 o. z. proto, že újmu svého psa důvodně pocituje jako osobní neštěstí. Řádné nezabezpečení velkého psa před útekem, jenž pak nečekaně napadá další psy i osoby a působí jim závažná zranění, je podle názoru žalobce jednáním svévolným ve smyslu § 2969 o. z. S poukazem na judikaturu prvorepublikového Nejvyššího správního soudu a ustanovení § 489 a 494 o. z. zdůraznil osobní vztah ke svému psovi a důvodnost přiznání ceny zvláštní obliby. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

5. Žalovaná ve vyjádření k dovolání poukazuje na neurčité vymezení otázky ve vztahu k chápání újmy na zvířeti současně jako újmy člověka, navíc nejde o hrubou nedbalost podle § 2971 o. z., přičemž citace meziválečných judikátů je bezpředmětná. V dalším odkázala na svá předchozí vyjádření ve věci a navrhla, aby dovolací soud dovolání zamítl a přiznal jí náhradu nákladů dovolacího řízení.

III. Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

7. V řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků, odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z nich charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. [32 Odo 747/2002](#), publikované v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod C 2236, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3238/2013](#)). Byl-li odvolacím soudem potvrzen výrok zamítnutí žaloby na náhradu za ošetření psa v částce 1 878 Kč, není dovolání přípustné z hlediska peněžního limitu podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Kromě toho stejně jako k ušlému zisku za krytí psem v částce 235 000 Kč neobsahuje dovolání jakékoliv námitky, a nesplňuje tak povinné náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř. Proto Nejvyšší soud dovolání proti části výroku rozsudku odvolacího soudu ohledně těchto nároků podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

8. Dovolání proti výroku ohledně částky 500 000 Kč na náhradě nemajetkové újmy je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť hmotněprávní otázka předpokladů nároku na náhradu nemajetkové újmy majitele psa poraněného psem jiné osoby podle § 2971 o. z. nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Dovolání není důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

9. Vzhledem k datu, kdy došlo ke škodné události, posuzuje se věc podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014.

10. Podle § 2933 o. z. způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem,

nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.

11. Tato úprava zakládá objektivní odpovědnost vlastníka zvířete za způsobenou újmu, neboť povinnost k náhradě vzniká, došlo-li v příčinné souvislosti s počínáním zvířete ke vzniku újmy bez ohledu na to, zda vlastník při chovu a dohledu nad zvířetem porušil svou právní povinnost; zavinění se nevyžaduje. Poškozenému tedy postačí prokázat, že v důsledku chování zvířete mu vznikla újma. Odvolací soud v projednávané věci správně dovedl odpovědnost žalované vlastnice uprchlého psa za újmu vzniklou žalobci, který prokázal, že v důsledku napadení jeho psa psem žalované vznikl na jeho straně škodlivý následek. Důvodně pak soud posuzoval ve vztahu k uplatněnému dílčímu nároku na náhradu nemajetkové újmy též protiprávnost na straně žalované a další okolnosti vyžadované ustanovením § 2971 o. z., i když u objektivní odpovědnosti vlastníka psa se jinak splnění dalších podmínek nevyžaduje.

12. Podle § 2894 odst. 2 věty první o. z. nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon.

Podle § 2956 o. z. vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

Z ustanovení § 2956 o. z. nelze dovést zásah do základních práv žalobce chráněných první částí občanského zákoníku, neboť demonstrativní výčet základních hodnot v § 81 odst. 2 o. z. (např. život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy) neoznačuje dovolatelem tvrzené narušení práva na budování a rozvíjení vztahu člověka se zvířetem za základní lidské právo, které by zakládalo důvod k náhradě nemajetkové újmy podle § 2894 odst. 2 věty první o. z. Podle vymezení povahy žalobcových obtíží či útrap v žalobě je nelze považovat ani za obdobně závažnou hodnotu výslovně nevyjmenovanou. Pak může mít dovolatel jako vlastník psa poraněného nárok na náhradu jím charakterizované újmy jen za podmínek stanovených v § 2971 o. z., jak správně vyložil odvolací soud.

Podle § 2971 o. z. odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.

13. Občanský zákoník stanoví, že pro aplikaci tohoto výjimečného ustanovení musí k újmě poškozeného dojít za zvláštních okolností, přičemž základním předpokladem je, že újma byla způsobena protiprávním činem. Tento předpoklad byl v dané věci splněn, neboť opomenutí žalované učinit taková opatření, aby nemohlo dojít k úniku jejího psa na veřejné prostranství, je zanedbáním potřebného dozoru nad zvířetem, a tedy protiprávním jednáním. Citované ustanovení vyjmenovává zvláštní okolnosti způsobení újmy pouze demonstrativně, přičemž výslovně mezi ně řadí porušení důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti. Za porušení důležité povinnosti lze považovat i umožnění úniku psa na veřejné prostranství, neboť při něm hrozí napadení jiného psa, ale i lidí včetně dětí, jejichž obrana proti útoku psa je prakticky vyloučena; důsledky útěku psa a jeho nekontrolovaného pohybu na veřejně přístupných místech mohou být i tragické. Lze proto souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že žalovaná porušila nezajištěním vstupní branky zahrady, v níž držela psa, důležitou právní povinnost. Nedošlo k tomu však v důsledku hrubě nedbalého jednání žalované.

14. Podle ustálené soudní praxe i právnícké literatury může být nedbalost vědomá nebo nevědomá. V

případě vědomé nedbalosti škůdce věděl, že svým jednáním může škodu způsobit, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že ji nezpůsobí. Při nedbalosti nevědomé škůdce nevěděl, že svým jednáním může škodu způsobit, ačkoliv to podle okolností a vzhledem ke svým osobním poměrům předvídat měl a mohl (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1207). Občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 pak rozlišuje nedbalost i podle její intenzity na nedbalost prostou (lehkou) a hrubou. Hrubá nedbalost je nedbalostí nejvyšší intenzity, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění svých povinností, kdy je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#), publikovaný pod č. 59/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V § 2971 o. z. je hrubá nedbalost coby zvláštní okolnost, za níž byla způsobena újma, prakticky postavena naroveň úmyslnému způsobení škody ze zvláště zavrženíhodných pohnutek. Jestliže v dané věci žalovaná podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, jejichž správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu, umožnila útěk psa opomenutím zajistit branku ze zahrady, pak její nedbalost nedosahuje takové intenzity, aby byla považována za hrubou ve smyslu § 2971 o. z. Nebylo totiž tvrzeno ani prokázáno, že by se jednalo o opakované porušení, nebo že by zahrada nebyla proti útěku psa zajištěna vůbec, případně že by docházelo k projevům a chování psa velmi nebezpečnému pro okolí a že by žalovaná přistupovala k plnění své povinnosti lehkomyšlně. Neporušila-li žalovaná povinnost z hrubé nedbalosti, tím méně jí lze přičítat jednání úmyslné ve formě kvalifikovaného úmyslu ve smyslu druhé zvláštní okolnosti uvedené v § 2971 o. z.

15. Dalším předpokladem pro odčinění nemajetkové újmy ve smyslu tohoto ustanovení je, že poškozený způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Zákon tedy umožňuje za výjimečných podmínek odčinit i jinou újmu než na základních hodnotách (§ 2956 o. z.), pokud s ohledem na specifické okolnosti případu je pro poškozeného zásah srovnatelně či obdobně tíživý. To však nedopadá na situaci, kdy chovatel psa, byť je pes jeho jediným společníkem, ztratil možnost zúčastňovat se s ním závodů a výstav, avšak svého psiho společníka neztratil, nadále s ním žije, chodí na procházky i na cvičiště, i když již jen pro zábavu, a nikoli z důvodu výcviku na závody. Újma žalobce, byť ji subjektivně vnímá úkorně a je pro něho citelná, nedosahuje za takto zjištěných skutkových okolností takové intenzity, aby ji objektivně bylo možno považovat za osobní neštěstí; jeho život se natolik podstatně nezměnil tím, že přišel o část vyžití spojeného s chovem psa, totiž o možnost účastnit se výstav a závodů (podle závěrů odvolacího soudu dokonce ani o tento aspekt chovu psa žalobce zcela nepřišel). Odvolací soud tedy aplikoval příslušná ustanovení občanského zákoníku o nemajetkové újmě na zjištěný skutkový stav správně a dospěl k odpovídajícímu právnímu názoru.

16. Požaduje-li žalobce v dovolání aplikaci § 2969 odst. 2 o. z., pak lze pouze doplnit, že cena zvláštní obliby v tomto ustanovení upravená má své místo při určení výše náhrady za poškození či zničení věci (tzv. skutečná škoda – srov. § 2952 o. z.), tedy náhrady za majetkovou újmu způsobenou přímo na věci (případně i na zvířeti, neboť podle § 494 o. z. se ustanovení o věcech použijí na živé zvíře obdobně v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze), nikoliv při stanovení výše žalobcem požadované náhrady za nemajetkovou újmu, jak ji vymezil v žalobě. Navíc nárok odvozený od ceny oblíbeného psa nebyl předmětem řízení před soudy nižších stupňů, neboť byl uplatněn až v dovolání coby způsob odškodnění nemajetkové újmy, která je nárokem odlišným.

17. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že uplatněný dovolací důvod není naplněn, a protože Nejvyšší soud neshledal ani existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

18. Směřovalo-li dovolání rovněž proti nákladovému výroku, dovolací soud je podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl, neboť ohledně nákladů řízení neobsahuje dovolání jakékoliv námitky, a nesplňuje tak náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř.; přípustnost dovolání proti nákladovému výroku

je ostatně výslovně vyloučena ustanovením § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.